

BỆNH LAO Ở MÈO

Trần Đình Từ
Hội Thú y Việt Nam

Mycobacteria là một nhóm vi khuẩn đặc biệt với những tính chất đặc trưng, có khả năng gây bệnh cho người và một số loài động vật. Chúng là những trực khuẩn Gram dương, hiếu khí, có lớp vỏ sáp dày và có tính kháng axit. Họ vi khuẩn lao (Mycobacteriaceae) bao gồm nhiều loài vi khuẩn gây bệnh và không gây bệnh. Một số Mycobacteria có thể gây bệnh ở động vật, là tác nhân gây bệnh nguyên phát, hoặc trở thành vi khuẩn gây bệnh trong một số hoàn cảnh nhất định.

I. CÁC LOẠI NHIỄM TRÙNG LAO THƯỜNG GẶP Ở MÈO

Các bệnh nhiễm trùng do *Mycobacterium* spp gây ra ở mèo có thể được chia thành ba nhóm chính sau: (1) Phức hợp bệnh lao (Tuberculosis complex: TB complex) là dạng bệnh hình thành những u hạt (granuloma) trong cơ thể (2) Hội chứng hủi/phong/ cùi (Feline leprosy syndrome: FLS) tạo các u hạt trên da và (3) Nhiễm vi khuẩn lao không điển hình (Nontuberculous hoặc atypical Mycobacteria: NTM) thường gây nhiễm ở các tổ chức dưới da.

1.1. Phức hợp bệnh lao

TB complex do các vi khuẩn *M. bovis* và *M. microti* gây ra, *M. tuberculosis* hiếm khi gây nhiễm ở mèo. Các nhiễm trùng do *M. bovis* và *M. microti* có thể phổ biến ở mèo trong khu vực bệnh lao đang lưu hành. Số liệu của VLA (Veterinary Laboratories Agency) cho thấy 337 mẫu bệnh phẩm mèo dương tính Ziehl-Neelsen nhận được trong khoảng thời gian 2005-2007 có *M. microti* 19%, *M. bovis* 12%, *M. avium* (MAC) 7%, *M. malmoense* 1%, mycobacterium chưa phân loại 4%, và nuôi cấy âm tính chiếm 55%.

Các yếu tố nguy cơ bao gồm tiếp xúc với vật chủ lưu nhiễm (ví dụ: nhiều loài gặm nhấm nhỏ thuộc họ *Cricetidae*) hoặc môi trường bị ô nhiễm (bởi một số loài ăn thịt nhỏ thuộc họ *Mustelidae*). Một số trường hợp liên quan nhiễm trùng trực tiếp từ bò sữa do uống sữa bò mắc bệnh lao dẫn tới mắc bệnh lao ruột rất điển hình.

Mèo là một vật chủ truyền lây, nhưng nguy cơ lây truyền từ mèo sang người được coi là rất thấp.

1.2. Hội chứng phong/hủi

FLS chủ yếu do *M. lepraemurium* gây ra. Vi khuẩn này không thể nuôi cấy được với các kỹ thuật nuôi cấy thông thường. Các yếu tố nguy cơ bao gồm tiếp xúc với loài gặm nhấm nhỏ. Tiềm năng truyền lây bệnh này từ mèo sang người là không đáng kể.

1.3. Nhiễm trùng lao không điển hình

NTM có thể được gây ra bởi một số lượng lớn các loài vi khuẩn lao hoại sinh có mặt trong môi trường. Nhóm NTB bao gồm *M. avium*, *M. chelonae-abscessus*, *M. fortuitum / peregrinum* group, *M. smegmatis* và *M. phlei*. Một số NTB khác cũng có thể gây bệnh ở mèo như *M. genavense*, *M. simiae*, *M. thermoresistibile*, *M. flavescens*, *M. xenopi*, *M. malmoense*, *M. alvei* và *M. terrae* complex.

Trong những loài này, chỉ có *M. avium* có khả năng truyền lây được sang người, đặc biệt là ở những người có triệu chứng suy giảm miễn dịch.

1.4. Các nguy cơ nhiễm trùng lao

Các yếu tố nguy cơ chính là: lối sống ngoài trời, sống trong khu vực lưu hành các loài vi khuẩn lao và thường tiếp xúc với những loài gặm nhấm nhỏ (do tập quán săn bắt).

Nhiều trường hợp nhiễm bệnh được báo cáo ở mèo có năng lực miễn dịch, nhưng một số trường hợp nhiễm *M. avium* đã được báo cáo ở mèo bị suy giảm miễn dịch. Mèo Xiêm và mèo Abyssinian có thể dễ bị nhiễm *M. avium*.

Nhiễm trùng thường bắt đầu ở da (do các động vật gặm nhấm cắn hoặc nhiễm bẩn vết thương) và có thể lây lan vào bên trong hệ thống cơ thể. Nhiễm trùng FLS hiếm khi trở thành một bệnh hệ thống.

Nhiễm trùng toàn thân (phổi, gan, hạch bạch huyết, xương, mắt và thần kinh trung ương) mà không có sự tham gia của lao da là rất hiếm, và phần lớn là do các loài vi khuẩn lao phức tạp (TB complex) hoặc *M. avium* complex gây ra.